

מסורת הש"ס

(א) [כריתות כה] זכחים ד: ח: ב"ק סד, ג (ב) [סס] (ג) [פסחים ג, ושי"ג], (ד) ע"ז לג, [ע"ש גס בתוס'], ד"ה אין לו דכחו בשם ר"י דרש"י אין לו עין עליו אם יס לו עכשיו או עתיד לגדל לאחר זמן וכו', (ה) [ויקרא יא], (ו) [שיר ליעל במשה נט, א] (ז) [שיר שס],

הגהות חב"ח

(א) תוס' ד"ה וכו' (בדף הקודם) וכו' כדי להוסיף ג' דדין אלה לרבות כ"ל ומינות מכל דדין נמחק: (ב) בא"ד ל"ך שיהא דומה לפרט וה"ה אם יס ה' דדין ורגורין כמו השלך ל"ך שידמה לכוין: (ג) בא"ד במקום שיהא היותר משני וכו': (ד) בא"ד חשבוני שון ויש דדין כ"ל ויבית לו נמחק: (ה) בא"ד כמו שפירש רש"י ולפ"ז כ"ל ויבית שם נמחק:

הגהות מהר"ב

רנשבורג [א] תוס' ד"ה במאי וכו' מפני שמוקף עליהם יין ולעיל י"ב לעיל דף סד ע"ב בתוס' ד"ה גינולי צ"ל וכו':

במאי קא מיפלגי תנא דבי ר' ישמעאל דמיימי ליה סלעם לרביי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי דרזור ותנא דברייתא קמיימא דמיבעי ליה כולהו לגופיהו: **תנא דבי רב** קרי לברייתא קמיימא שמויה בתורת כהנים דמקרי ספרא דמדרש צפי כולם אצל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא צפי תלמידיו: **תנא דבי רב סבר** למיניהו דכל חד לא משמעט כלל לאמהו כלל ופרט וכלל דלתרבי סלעם ותגב צבעין

הפרט דיהוי קראי ימירי משום דקסבר דלא דיינין בתרי כללי אלא"כ דמי כלל לא בתרא לכלל קמא והכא לא דמי לכלל קמא לא קפיד אלא אכרעים ולמיניהו אי כלל קרינן ליה קפיד דלהוי דמי לארצה דאית ליה ארבעה סימנין: **דלא דמיניה לא** הלכך דהי מתצריה ימירי אחי: **כל דמו ליה** הלכך סלעם אחי מארצה וחרגול כדאמרינן ואייתרא ליה לראשו ארוך: **תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גוונא דאין** ותמכא שמעינן ליה דהא קמזין דדרש"י להו: **ארבעה חסבי** ובעין הפרט צעין: **כל דהו ואפי' לא דמו ליה** אלא צדד סימן דהא שמעינן סלעם דלא צעין דמי לפרט צכל דדין מלדיתרבי ראשו ארוך: **ומר כי אפריה** רשון דתנא דבי ר' ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב וצין למר וצין למר סלעם אין לו זנב וחרגול יס לו זנב. ותגבין הללו אין טעוין שמייה שיהי אחר דגים הוינן הכתובים זאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים וכל נפש השוראת על הארץ אלו חגבים. בהלכות גדולות: **הפסוק בן** שט בהן על פני המים: **הקבועין בו** יותר מן הסנפירין אלא צידים אצל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן: **הסולתנים** מין דגים קטנים צלע"ז טווינ"א:

אקונם משני דדין במקום שיהיו א ו יותר משני דדין שון ולפי דברי אלה נזכר צכאן יומר משלשה דדין למ"ד כלל קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' דדין חשבוני שון וי ויש דדין אחרים גרועים מהן כי כולם יס להנריך ולמאן דאמר כלל קמא דוקא לא שנים החשבוני ולכך לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כלל קמא דוקא כמו שפי' רש"י א ו א ו שם ולפ"ז נצטרך לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם דדיים גרועין יותר מלכותן שאנו מנריכין צברייתא בהצד השוה ולכך לא היינו מנריכין אותם אם היינו אומרים כלל קמא דוקא וצכך מתיישב גם מה שאנו מנריכים ראשו ארוך מסלעם וצכאן אנו מנריכים אותו שאין לו ארבע כנפיים או שאין כנפיו חופים את רובו זה אולם הם סימנים חשבים יותר מאין ראשו ארוך ומיחו צכאן האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפיים או כנפיו חופים את רובו שאל יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתנייתין אצל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך צככד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירוצין ונזיר קשיא אמאי אינרצריך למימר פ' הגול בתרא (ב"ק דף ק"ה) דר"א דרש"י ריבוי ומיעוטי דאפי' דרש"י כללי ופרטי אחי שפיר וסבר כמ"ד כלל קמא דוקא וסגי צדד צדד החשוב מן השאר שאין צד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון ילאו שטרות אצל דבר המיטלטל לא נריך ולא אימעוט קרקעות כי זהו צד גרוע יותר מדע שהוא צד גרוע יותר דהא כי דרש"י ליה צריכה ומיעוט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה) והיה דפרק שלשה מינים דמיר (דף לה) דר' אליעזר דרש"י ריבוי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי וי"ע צשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כד) ואו פסק או עור דבכורות (דף לה) וצכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כלל קמא דוקא או שמה נאמר כי גם למ"ד כלל קמא דוקא אפי' לא יהיו השני דדין החשבוני שון לגמרי כיון שקרובין להיות שון חשבוני כשון וכחד צד דמו ומה שלא נזכר אלא חד צד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל צמה שמנריך צכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני דדין האלו קרובין להיות שון וגם יתיישב צכך מה שצריך לומר בהגול בתרא (ב"ק דף ק"ה) דר' אליעזר דרש"י ריבוי ומיעוטי ולא נצטרך למרן דדוקא כדאמרינן שירון שכתבתי: **במאי קמייפלגי** וא"ת אמאי לא מפרש דליכא צייניהו שאר חגבים שאין ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים במתני' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסריי אפי' שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין צכלל אלא מה שצפרט וי"ל דשמה ליכא שום חגב שיהא צו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' אלא רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: צסוק שמעתא פ' בקוטרס דחגבים הללו אין טעוין שמייה שיהי אחר דגים הוינן הכתובים וחת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף כמשמעו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים וכל נפש השוראת על הארץ אלו חגבים בהלכות גדולות כך פ' בקוטרס ולא הוצרך להביא בקוטרס מה"ג אלא משום דדרש"י ליה מקרא דבכמה מקומות צש"ס מוכח דשרו צלא שחיטה צסוק פ' ר' עקיבא (שם דף ס) חגב טמא אין מנעיין לקטן דלמא מייא ואכלי ליה אצל חגב טהור אין לחוש וצריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כה) קאמר אוריאל דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעוין שחיטה וצפ' אין מעמידין (ע"ז דף לה) וסם ד"ה לעולם דאמר רב עובדי צוכים שהליתו את האור צכאם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידעי הי טמא והי טהור אצל לשחיטה לא חיישינן ועוד התם צסוק פירקא חגבים הבאים מן ההפקת ומן האור מותרים ליקח מן העצוד צוכבים וכן הבאין מן הסוללה ולפני חנוני אסורים מפני שמוקף עליהם יין ולעיל א ו בהצתי צברייתא דתוספתא דקתי אוכל אדם דגים וחגבים צין חיים וצין מתים ואינו חושש ואפי' דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום צל תשקצו כדמוכח צפ' ר' עקיבא צצבת (דף ס) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אצב מן החי דלא צעי שחיטה. [ע"ש מוס' ע"ז לת. ד"ה לעולם]:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סו.

עין משפט
נר מצוה

ערה א מ"י פ"א מהל' מאכלות אסורות ה' כד סמג עין סב טו"ע י"ד פ"ג סעף א:

ענין רש"י

טווינ"א. טונה.

שיטה מקובצת

[א] שלשה צדדים (מכל עדיהם) אלא לרבות: צ כשנצריך יותר משני צדדין במקום שיהיו הצדדין שון ולפי דברי אלה נצריך כאן יותר משלשה צדדין למאן דאמר כלל קמא דוקא אפי' אין כאן אלא שני צדדין חשבוני שון ויש מהם: א כמו שפי' גם רש"י ולפי זה:

רבינו גרשום

מחיצת תיחי ארבה וחרגול כתיב. ובעין דיהא שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול דיש להן ד' סימנין אף כל (ונזכר) [ולא נזכר] אלא שיש בו ארבעה סימנין: ומ"ש התם סלעם זה רשון כל תנא קמא דר' ישמעאל מר כי אתריה כר. כלומר באתריה דמר קרו הכי ובאתריה דמר קרו הכי: [נכות בגליון] פירוש גבחת גבחות בשדרה שלו צעין גמל. ארבה אין לו גבחת ולא זנב. סלעם יש לו גבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו גבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו גבחת. סלעם זה רשון יש לו גבחת. חרגול זה נפיל יש לו גבחת ויש לו זנב. חגב זה גבתי. ד' פעמים למיניהו להביא צפורת (ברודין) [כרמים] ויונתה ירושלמית וערצוביה והרוביית. ואלו קן ד' סימנין: ד' רגלים וד' כנפיים וקרטיליים וכנפיו חופות רוב עובי ורוב אורכו [אחרת]. כלל קמא אשור לוא כרעים כלל קמא למיניהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

שלשה דדין (א) מכל אצדדיהן אלא לרבות העתיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחק שני דדין דמנריכין צעירוצין (דף כה) למ"ד דכלל קמא דוקא ושלש דדין שמנריך למאן דאמר כלל קמא דוקא לאו דוקא אחר שנים ושלשה דלמאן דאמר כלל קמא דוקא אפי' צה' דדין נריך לדמות דא"כ מיקשי עלה דהיה דעירוצין הא דאמר צמיר פ' שלשה מינין (דף לה) דכל היכא דליכא תרי כללי ופרטי מנריכין כל דדמי ליה אחד צד וכל היכא דליכא תרי פרטי וכללי מנריכין כל דדמי ליה משני דדין אלא ודאי מסתברא דשני דדין דעירוצין וחד צד דמיר חדא מילתא היא ומיירי צעירוצין כגון שיש לו שני דדין חשבוני שון וצד שלישי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט צצכר וצכאן ויין וסכר צשמעתא דעירוצין (דף כה) וצמיר (דף לה) מיירי כגון דליכא אלא חד צד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דהיה צשמעתא ואיכא נמי צד שני שאינו חשוב כל כך ובעינן זה אחר צמיר דלא מנריכין אלא חד צד היינו הצד החשוב האחד שאין חשוב כמותן וה"ה אם היו שניהם חשבוני ושון וצד שלישי שאינו חשוב כמותן הוו שני דדין החשבוני צכד אחד כיון שהן שון ונצריך שיהא צעין הפרט דומה לפרט צזאותם שני דדין החשבוני דמי מינייהו מפקת וחו מה שמנריך צעירוצין דומה לפרט מצ' דדין אפי' למ"ד כלל קמא דוקא דהו להו תרווייהו צכד דדין דמיר כדפירשנו ומה שמנריך שלשה דדין למ"ד כלל קמא דוקא וי"ל צצא לומר דלא סגי ליה צצני דדין החשבים ושון כמו למ"ד כלל קמא דוקא אלא גם צצד השלישי הגרוע נריך שיהא דומה א לכולן וה"ה אם יש ה' דדין נריך שידמה לכולן והשתא אחי שפיר כי מנריכין נמי טפי משלשה דדין צעין החשבוני צין הגרועין הרבה כמו השלישי נריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כלל קמא דוקא ולמאן דאמר כלל קמא דוקא נמי לא יקשה כלום כשנצריך יותר משני דדין חשבוני שון ויש דדין אחרים גרועים מהן כי כולם יס להנריך ולמאן דאמר כלל קמא דוקא לא שנים החשבוני ולכך לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כלל קמא דוקא כמו שפי' רש"י א ו א ו שם ולפ"ז נצטרך לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם דדיים גרועין יותר מלכותן שאנו מנריכין צברייתא בהצד השוה ולכך לא היינו מנריכין אותם אם היינו אומרים כלל קמא דוקא וצכך מתיישב גם מה שאנו מנריכים ראשו ארוך מסלעם וצכאן אנו מנריכים אותו שאין לו ארבע כנפיים או שאין כנפיו חופים את רובו זה אולם הם סימנים חשבים יותר מאין ראשו ארוך ומיחו צכאן האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפיים או כנפיו חופים את רובו שאל יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתנייתין אצל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך צככד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירוצין ונזיר קשיא אמאי אינרצריך למימר פ' הגול בתרא (ב"ק דף ק"ה) דר"א דרש"י ריבוי ומיעוטי דאפי' דרש"י כללי ופרטי אחי שפיר וסבר כמ"ד כלל קמא דוקא וסגי צדד צדד החשוב מן השאר שאין צד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון ילאו שטרות אצל דבר המיטלטל לא נריך ולא אימעוט קרקעות כי זהו צד גרוע יותר מדע שהוא צד גרוע יותר דהא כי דרש"י ליה צריכה ומיעוט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה) והיה דפרק שלשה מינים דמיר (דף לה) דר' אליעזר דרש"י ריבוי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי וי"ע צשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כד) ואו פסק או עור דבכורות (דף לה) וצכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כלל קמא דוקא או שמה נאמר כי גם למ"ד כלל קמא דוקא אפי' לא יהיו השני דדין החשבוני שון לגמרי כיון שקרובין להיות שון חשבוני כשון וכחד צד דמו ומה שלא נזכר אלא חד צד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל צמה שמנריך צכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני דדין האלו קרובין להיות שון וגם יתיישב צכך מה שצריך לומר בהגול בתרא (ב"ק דף ק"ה) דר' אליעזר דרש"י ריבוי ומיעוטי ולא נצטרך למרן דדוקא כדאמרינן שירון שכתבתי: **במאי קמייפלגי** וא"ת אמאי לא מפרש דליכא צייניהו שאר חגבים שאין ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים במתני' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסריי אפי' שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין צכלל אלא מה שצפרט וי"ל דשמה ליכא שום חגב שיהא צו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' אלא רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: צסוק שמעתא פ' בקוטרס דחגבים הללו אין טעוין שמייה שיהי אחר דגים הוינן הכתובים וחת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף כמשמעו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים וכל נפש השוראת על הארץ אלו חגבים בהלכות גדולות כך פ' בקוטרס ולא הוצרך להביא בקוטרס מה"ג אלא משום דדרש"י ליה מקרא דבכמה מקומות צש"ס מוכח דשרו צלא שחיטה צסוק פ' ר' עקיבא (שם דף ס) חגב טמא אין מנעיין לקטן דלמא מייא ואכלי ליה אצל חגב טהור אין לחוש וצריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כה) קאמר אוריאל דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעוין שחיטה וצפ' אין מעמידין (ע"ז דף לה) וסם ד"ה לעולם דאמר רב עובדי צוכים שהליתו את האור צכאם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידעי הי טמא והי טהור אצל לשחיטה לא חיישינן ועוד התם צסוק פירקא חגבים הבאים מן ההפקת ומן האור מותרים ליקח מן העצוד צוכבים וכן הבאין מן הסוללה ולפני חנוני אסורים מפני שמוקף עליהם יין ולעיל א ו בהצתי צברייתא דתוספתא דקתי אוכל אדם דגים וחגבים צין חיים וצין מתים ואינו חושש ואפי' דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום צל תשקצו כדמוכח צפ' ר' עקיבא צצבת (דף ס) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אצב מן החי דלא צעי שחיטה. [ע"ש מוס' ע"ז לת. ד"ה לעולם]: